

Talousarvion laadintaohje

Talousarvio ja suunnitelma 2023-2026

Päivi Sihvonen

Sisällysluettelo

Johdanto	2
1 Hyvinvointialueiden taloutta säätelevä lainsäädäntö	2
1.1 Talousarvio ja -suunnitelma 115§	2
2 Rahoitus	5
2.1 Rahoitus 2023	6
3 Itä-Uudenmaan Hyvinvointialueen talousvalmisteluprosessi	7
3.1 Käyttötalous- ja tuloslaskelmaosan laatiminen	8
3.2 Investointi- ja rahoitusosan laatiminen	10
3.3 Toimintasuunnitelman laatiminen	15
3.4 Käyttösuunnitelman laatiminen	15
3.5 Sitovat tavoitteet ja tulostavoitteet hyvinvointialueen tasolla	15
Lähteet	16

Johdanto

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueelle on laadittu talousarvion laadintaohje koskien talousarvio suunnitelmavuosia 2023-2026. Tarkoituksena on koota yhteen dokumenttiin toimintaa ohjaavia keskeisiä säädöksiä ja ohjeita rahoituksen ja talousarviovalmistelun näkökulmasta.

Ensimmäisessä luvussa käsitellään hyvinvointialueiden taloutta säätelevää lainsäädäntöä. Toisessa luvussa kuvataan rahoituksen muodostumisen periaatteita. Ja luku kolme käsittelee Itä-Uudenmaan talousvalmisteluprosessia konkreettisella tasolla sekä etenemissuunnitelmaa.

Talousarvion laadintaohjetta täsmennetään vuoden 2022 aikana.

1 Hyvinvointialueiden taloutta säätelevä lainsäädäntö

Hyvinvointialueen taloudesta, rahoituksesta sekä investointisuunnitelmista on säädetty useissa eri laissa, minkä vuoksi on tarpeellista koota näihin liittyviä oleellisia säädöksiä yhteen ohjeeseen. Seuraavat koonnit pohjautuvat Lakiin hyvinvointialueesta 611/2021 ja sen 13 lukuun Talous.

1.1 Talousarvio ja -suunnitelma 115§

Aluevaltuuston on kunkin vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä hyvinvointialueelle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio, jossa otetaan huomioon hyvinvointialuekonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä aluevaltuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräjassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Taloussuunnitelmassa hyväksytään hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tavoitteiden on toteutettava hyvinvointialuestrategiaa.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Lisäksi siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Rahoitustarvetta ei saa kattaa pitkäaikaisella lainalla. Investointia varten hyvinvointialue voi kuitenkin ottaa pitkäaikaisen lainan, jos valtioneuvosto on antanut siihen valtuuden 15 §:n mukaisesti. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Investointiosasta on ilmettävä hyvinvointialueen investointien lisäksi

hyvinvointialuekonsernin toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävimmät investoinnit ja sen on perustuttava 16 §:ssä tarkoitettuun investointisuunnitelmaan, jonka toimivaltaiset ministeriöt ovat hyväksyneet siten kuin siitä erikseen säädetään.

Hyvinvointialueen toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

1.1.1 15§ Hyvinvointialueen lainanottovaltuus

Valtioneuvosto päättää vuosittain valtiovarainministeriön esityksestä hyvinvointialueen tilikausittaisen valtuuden määrästä pitkäaikaisen lainan ottamiseksi. Hyvinvointialue saa ottaa lainaa päätöksen mukaisen määrän 16 §:ssä tarkoitetun investointisuunnitelman mukaisten investointien rahoittamiseksi. Valtioneuvoston aiemmat päätökset valtuuden määrästä otetaan huomioon lainanottovaltuuden määrässä. Valtioneuvoston päätös perustuu 12 §:ssä tarkoitettuun julkisen talouden suunnitelmaan sekä 2 momentissa tarkoitettuun hyvinvointialueen lainanottovaltuuteen. Jos julkisen talouden, valtiontalouden tai hyvinvointialueen rahoitusasema heikentyy merkittävästi ja poikkeuksellisesti, hyvinvointialueen lainanottovaltuus voidaan vahvistaa 2 momentin mukaista lainanottovaltuutta pienemmäksi.

Hyvinvointialueen lainanottovaltuus on hyvinvointialueen laskennalliseen lainanhoitokatteeseen perustuvan enimmäismäärän ja tilikauden alun ennakoitun lainamäärän erotus. Laskennallinen lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja summa jaetaan korkokulujen ja laskennallisten lainanlyhennyksien summalla. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla taseen lainamäärä kymmenellä. Lainanottovaltuuden määrää laskettaessa laskennallisen lainanhoitokatteen arvo on yksi. Vuosikatteen arvona käytetään hyvinvointialueen tilikautta edeltävän vuoden talousarvion mukaista arvoa, jota voidaan oikaista 120 §:n mukaisen talouden seurannan tiedoilla.

Valtioneuvosto muuttaa hyvinvointialueen lainanottovaltuutta, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Lainanottovaltuuden muuttamisesta voidaan päättää hyvinvointialueen hakemuksesta tai valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön tai sisäministeriön aloitteesta.

Valtiovarainministeriö asettaa 3 momentissa tarkoitetun päätöksen valmistelua varten valmisteluryhmän, johon valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö sekä asianomainen hyvinvointialue nimeävät edustajansa. Valmisteluryhmän tehtävänä on arvioida lainanottovaltuuden muuttamisen edellytyksiä, tarvittavan lainanottovaltuuden suuruutta sekä hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Arviointi perustuu hyvinvointialueen taloutta ja toimintaa koskevan tiedon perusteella tehtyyn kokonaisarvioon.

1.1.2 16§ Investointisuunnitelma

Hyvinvointialueen on vuosittain laadittava investointisuunnitelma seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavista hyvinvointialuekonsernin investoinneista ja niiden rahoituksesta. Investointisuunnitelman tulee sisältää tiedot investoinneista ja investointia vastaavista sopimuksista. Lisäksi sen tulee sisältää tiedot hyvinvointialueen

toimitilojen ja kiinteistöjen sekä muiden pitkävaikutteisten hyödykkeiden suunnitelluista luovutuksista. Investointisuunnitelma koostuu sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelmasta ja pelastustoimen osasuunnitelmasta. Investointisuunnitelma ei saa olla ristiriidassa 15 §:ssä tarkoitetun hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa.

Investointisuunnitelmaa koskeva esitys on toimitettava valtiovarainministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle ja sisäministeriölle kalenterivuoden loppuun mennessä. Sosiaali- ja terveydenhuolto ja pelastustoimea koskevista investointisuunnitelman osasuunnitelmista ja investointisuunnitelman hyväksymismenettelystä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 25 ja 26 §:ssä ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 11 §:ssä.

(612/2021) 25 ja 26 § Investointisuunnitelman sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelma

Hyvinvointialueen on valittava sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelmaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen kannalta tärkeimmät investoinnit ja investointia vastaavat sopimukset, ja siinä on arvioitava sen sisältämien toimien vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisuuteen, laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen hyvinvointialueella. Sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelmassa on otettava huomioon 36 §:ssä tarkoitettu hyvinvointialueiden yhteistyösopimus.

Hyvinvointialue saa toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon investoinnin tai sosiaali- ja terveydenhuollon investointia vastaavan sopimuksen taikka sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilan, kiinteistön tai muun pitkävaikutteisen hyödykkeen luovutuksen vain, jos se sisältyy sosiaali- ja terveysministeriön 26 §:ssä säädetyllä tavalla hyväksymään sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelmaan ensimmäiselle tilikaudelle. Hyvinvointialueen on hyvinvointialueesta annetun lain 48 §:ssä tarkoitetulla omistajaohjauksella huolehdittava, että mainitun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun hyvinvointialuekonsernin sosiaali- ja terveydenhuollon investointi tai sosiaali- ja terveydenhuollon investointia vastaava sopimus taikka sosiaali- ja terveydenhuollon pitkävaikutteisen hyödykkeen luovutus ei ole ristiriidassa hyväksytyyn sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelman kanssa. Tässä momentissa säädettyä ei sovelleta Helsingin kaupunkiin.

Hyvinvointialueen velvollisuudesta toimittaa investointisuunnitelmaa koskeva esitys kalenterivuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle, sisäministeriölle ja valtiovarainministeriölle säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 16 §:ssä

(613/2021) 11§ Investointisuunnitelman pelastustoimen osasuunnitelma

Hyvinvointialueen on valittava pelastustoimen osasuunnitelmaan hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisen kannalta tärkeimmät investoinnit ja investointia vastaavat sopimukset, ja siinä on arvioitava sen sisältämien toimien vaikutuksia hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen, laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen.

Sisäministeriö tekee päätöksen hyvinvointialueen investointisuunnitelmaa koskevaan esitykseen sisältyvän pelastustoimen osasuunnitelman hyväksymisestä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 26 §:n 4 momentissa tarkoitetussa tilanteessa.

2 Rahoitus

Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta (617/2021) 2 luku määrittää valtion rahoituksen periaatteita. Lain mukaan hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja pelastustoimen riskitekijöiden perusteella siten kuin jäljempänä tarkemmin säädetään. Näiden määräytymistekijöiden osuudet lain voimaantulovuotta edeltävänä vuotena ovat seuraavat:

Osuus hyvinvointialueiden rahoituksesta	prosenttia
Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä	97,694, josta
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve	79,572
Asukasmäärä	13,115
Asukastiheys	1,465
Vieraskielisyys	1,954
Kaksikielisyys	0,488
Saamenkielisyys	0,013
Saaristoisuus	0,110
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	0,977
Pelastustoimi yhteensä	2,306, josta
Asukasmäärä	1,499
Asukastiheys	0,115
Riskitekijät	0,692

Edellä mainittujen määräytymistekijöiden osuudet muuttuvat vuosittain määräytymistekijöiden ja hyvinvointialueiden tehtävämuutosten perusteella kohdistuvan rahoituksen muutosten mukaisesti.

Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset muodostuvat laskemalla yhteen tulot, jotka saadaan kertomalla terveydenhuollon, vanhustenhuollon ja sosiaalihuollon perushinnat 14 §:ssä tarkoitetuilla hyvinvointialuekohtaisilla palvelutarvekertoimilla ja hyvinvointialueen asukasmäärällä.

Terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen käyttöä kuvaaviin tarpeisiin perustuvien laskennallisten kustannusten määrittelyssä käytetään seuraavia tehtäväkohtaisia painotuksia:

Terveydenhuolto	59,16 prosenttia
Vanhustenhuolto	19,78 prosenttia
Sosiaalihuolto	21,06 prosenttia

Hyvinvointialueen pelastustoimen laskennalliset kustannukset muodostuvat kertomalla asukaskohtainen pelastustoimen perushinta hyvinvointialueen asukasmäärällä ja lisäämällä

tuloon pelastustoimen asukastiheyden ja riskitekijöiden perusteella määritellyt laskennalliset kustannukset.

Hyvinvointialue päättää saamansa valtion rahoituksen kohdentamisesta tehtäviensä hoitamiseen.

Hyvinvointialueella on oikeus periä asiakas- ja käyttömaksuja järjestämiensä palvelujen käytöstä siten kuin siitä erikseen säädetään sekä päättää maksutulojen käytöstä.

Valtiovarainministeriö myöntää hyvinvointialueelle valtion rahoituksen hakemusta varainhoitovuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa valtion rahoituksen hyvinvointialueelle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä.

2.1 Rahoitus 2023

Ensimmäisenä toimintavuotena 2023 hyvinvointialueen rahoituksen pohjatietona käytetty nettomeno määräytyy tilinpäätöksen 2021 ja talousarvion 2022 keskiarvona.

Kokonaisuudessaan vuoden 2023 hyvinvointialueiden rahoitus muodostuu seuraavasti:

- 1) Kunnilta siirtyvät kustannukset (TP2021 ja TA2022 keskiarvo skaalattuna 2022 tasoon)
- 2) Koko maan tasolla palvelutarpeen kasvulla, hintojen muutoksella ja mahdollisilla tehtävämuutoksilla (+määräaikainen korotus)
- 3) Rahoitus jaetaan alueille määräytymistekijöiden perusteella
- 4) Lasketaan aluekohtainen muutos ja siirtymätasaus (vuoden 2022 poikkileikkaus)
- 5) lasketaan kohtien 3 ja 4 erät yhteensä

Rahoitus 2023

Pelan osuus noin 2% jossa huomioitu:

- Asukasperuste 65%
- Asukastiheys 5%
- Riskitekijät 30%

Soten osuus noin 98% jossa määräytymistekijät ovat:

- Palvelutarve 81,5%
  - terveydenhuolto 47,9%
  - vanhustenhuolto 16,1%
  - sosiaalihuolto 17,4%
- Asukasperuste 13,4%
- Vieraskielisyys 2,0 %
- Kaksikielisyys 0,5%
- Asukastiheys 1,5%
- Hyte 1,0%
- Saamenkielisyys 0,013%
- Saaristolaisuus 0,1%

Arvio rahoituksesta 6.5.2022

Tiedot pohjautuvat kuntien tpe2021 ja ta2022 tietoihin

Hyvinvointialueiden rahoitus vuoden 2023 tasossa										
		Asukasmäärä		Laskennallinen	Siirtymätasaus	Rahoitus yhteensä	Rahoitus	Siirtyvät	Rahoituksen	
	nro	vuonna 2021	Hyvinvointialue	rahoitus 2023	vuonna 2023,	vuonna 2023, euroa	yhteensä,	kustannukset	kasvu 2022-	
					euroa	euroa	€/as	2022, euroa	2023, euroa	Rahoituksen
										kasvu, €/as.
HVA90	31	658457	Helsinki	2 346 010 349	240 971 645	2 586 981 994	3929	2 473 030 439	113 951 555	173
HVA04	32	276438	Vantaa+Kerava	949 442 823	-4 376 018	945 066 805	3419	893 262 635	51 804 170	187
HVA03	33	478919	Länsi-Uusimaa	1 621 482 205	10 269 665	1 631 751 870	3407	1 539 663 070	92 088 800	192
HVA01	34	99073	Itä-Uusimaa	384 141 525	-25 146 590	358 994 935	3624	338 187 708	20 807 227	210
HVA02	35	201854	Keski-Uusimaa	710 637 647	30 117 647	740 755 295	3670	698 908 432	41 846 862	207

Valtion rahoitus yhteensä 358 994 935 euroa. Josta:

- Pelan osuus on noin 8 543 874 euroa (tarkoitus kattaa myös demokratia ja konsernipalvelut)
- Soten osuus on noin 350 451 061 euroa (tarkoitus kattaa myös demokratia ja konsernipalvelut)

Kaikki rahoituslaskelmat ovat alustavia ja tarkistuksia laskelmiin tehdään säännöllisesti. Vuoden 2023 rahoitustason lopulliset täsmennykset tehdään valtionvarainministeriön toimesta elokuussa 2022. Tilinpäätökseen 2022 pohjautuvat korjaukset tullaan tekemään vuoden 2024 rahoitukseen.

3 Itä-Uudenmaan Hyvinvointialueen talousvalmisteluprosessi

Vuoden 2023 alussa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueille, ja ne laativat talousarvion varsinaisesta toiminnasta ensimmäisen kerran vuodelle 2023. Aluevaltuusto hyväksyy hyvinvointialueelle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvion ja taloussuunnitelman kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarvio valmistellaan sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen osalta.

Hyvinvointialueelle määritellyn lain 611/2021 §115 mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Hallintosäännön mukaan aluehallitus hyväksyy suunnittelukehykset ja talousarvion laadintaohjeet.

Itä-Uusimaan talousarvion laadintaprosessi on aloitettu keväällä 2022. Talousarvioprosessin aikataulu esitetään liitteessä 1.

Palkkojen ja ostopalveluiden hintaindeksit tarkastetaan valtioministeriön toimesta valmistelun edetessä, jolloin lukuja päivitetään.

Runkotalousarviossa työnantajan sosiaalivakuutusmaksuina käytetään Kuntaliiton ennustetta vuodelle 2023. Ennusteeseen tulevat mahdolliset muutokset huomioidaan hyvinvointialueella keskitetysti.

MAKSU	2019	2020	2021	2022	2023*
Sairausvakuutusmaksu	0,77	1,35	1,53	1,34	1,43
Työttömyysvakuutusmaksu	2,05	1,70	1,90	2,05	2,05
Kevan jäsenyhteisön eläkemaksu, keskimääräinen työnantajan osuus sisältäen:	21,2	20,8	20,73	20,33	20,30
Työnantajan osuus palkkaperusteisesta eläkemaksusta					16,8
Eläkemenoperusteinen maksuosa					3,5
Muut erät (keskimäärin)	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70

3.1.1 Henkilöstösuunnitelma ja rekrytointi

Hyvinvointialueen henkilöstöresurssin suunnittelu

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen henkilöstö siirtyy hyvinvointialueen palvelukseen vanhoina työntekijöinä automaattisella liikkeenluovutuksella. Liikkeenluovutuksessa siirtyvät työntekijät säilyttävät siirtymähetkellä voimassa olevat palvelussuhteen ehdot, sekä työ- tai virkasuhteisiinsa liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Pitämättömät vuosilomat, säästövapaat siirtyvät pidettäväksi hyvinvointialueella. Siirtyvän henkilöstön palvelusuhde ei katkea, vaan jatkuu yhtäjaksoisena.

Vuoden 2023 henkilöstöresurssin suunnittelun lähtökohtana on siirtyvä henkilöstö tehtävineen. Hyvinvointialueen henkilöstösuunnitelma valmistellaan talousarviovalmistelun yhteydessä. Henkilöstöratkaisut sovitetaan vuoden 2023 valtion rahoitukseen, kuitenkin niin, että turvallinen siirtymä varmistetaan.

Henkilöstösuunnittelun tarkennetut ohjeet annetaan toimialoille myöhemmin.

Henkilöstömenojen budjetointi ja palkkojen harmonisointi

Henkilöstömenojen budjetoinnin perustana on luovuttavien organisaatioiden huhtikuussa 2022 antama tieto siirtävästä henkilöstöstä ja heidän nykyiset palkkamenot. Tukipalvelujen osalta tiedot siirtävistä henkilöistä ovat vielä puutteelliset. Tiedot päivittyvät syksyllä 2022.

Virka- ja työehtosopimusten mukaiset valtakunnalliset palkankorotukset koskevat sopimuskautta 2022-2025. Yleiskorotus 1.6.2022 korottaa tehtäväkohtaista palkkaa 46 euroa, kuitenkin vähintään 2,0 prosenttia. Henkilöstökohtaista lisää korotetaan 2,0 prosentilla.

Keskitetyn järjestelyerän suuruus 1.10.2022 on 0,53 prosenttia, joista keskitetysti käytetään 0,03 prosenttia perhevapaaudistukseen. Valtakunnalliset sopijaosapuolet neuvottelevat vielä järjestelyerän keskitystä käytöstä 30.9.2022 mennessä. Mikäli sopimukseen ei päästä, jaetaan erä yleiskorotuksena.

Yleiskorotukset 1.6.2023 ja 1.6.2024 lukien ovat kumpanakin vuonna 1,5 prosenttia. Lisäksi paikallinen järjestelyerä 1.6.2023 ja 1.6.2024 lukien on 0,4 prosenttia KVTES:n palkkasummasta. Sopimuskorotuksiin voi vaikuttaa korottavasti verrokkialojen kustannusvaikutus. Asiasta tiedotetaan lisää myöhemmin.

Sopimusratkaisuun sisältyy erillinen kunta- ja hyvinvointialan viisivuotinen palkkausjärjestelmien kehittämisohjelma, jonka sopimuskorotukset ovat keskimäärin yksi prosentti vuosittain. Kehittämisohjelma toteutetaan pääosin paikallisen sopimisen ja paikallisten järjestelyerien kautta.

Uudet työ- ja virkaehtosopimukset sisältävät lisäksi useita tekstimuutoksia ja uusia säännöksiä muun muassa perhevapaisiin liittyen.

Uudelle työnantajalle, hyvinvointialueelle rakennetaan oma palkkausjärjestelmä. Palkkausjärjestelmän valmistelusta tehdään alustava suunnitelma vuoden 2022 aikana päätöksentekoon. Palkkojen harmonisointiin tarvitaan riittävän pitkä siirtymäaika.

Talousarvioon sisällytetään määrärahat virka- ja työehtosopimusten mukaisten palkankorotusten sekä harmonisointikustannusten kattamiseen valtiolta saatavaa ohjeistusta noudattaen. Henkilöstömenojen tekninen budjetointi osana talousarviovalmistelua tehdään keskitetysti.

Lisäksi henkilöstökustannuksissa huomioidaan lakisääteiset mitoitusvaatimukset.

3.2 Investointi- ja rahoitusosan laatiminen

Valtioneuvosto on laatinut kattavan oppaan investointisuunnitelman laadintaan. Opas pidetään kokonaisuudessaan tämän talousarvion laadintaohjeen liitteenä 2. Oppaan mukaan investointeja ovat taseen pysyvien vastaavien erään kuuluvat aineettomat ja aineelliset hyödykkeet sekä sijoitukset, joiden taloudellinen pitoaika useita tilikausia. Investointi voi olla maa-alueen, rakennuksen, koneiden ja laitteiden hankinta tai niiden perusparantaminen. Investointi voi olla myös muu pitkävaikutteinen meno kuten tietojärjestelmän tai osakkeiden hankinta tai osallistuminen toisen yhteisön investoinnin rahoittamiseen, silloin kun osallistumisesta on hyötyä myös hyvinvointialueen toiminnassa.

Oppaan mukaan perinteisen, omaan taseeseen tehtävän investoinnin lisäksi toimitiloja on mahdollista hankkia myös erilaisilla vuokramalleilla, kuten kiinteistöleasing-sopimuksilla ja yhteistyömalleilla kuten niin kutsutuilla elinkaarimalleilla. Nämä rinnastetaan investointien

ohjausta ja investointisuunnitelmaa koskevassa sääntelyssä investointeihin. Tällaisista ja perusparannusmenoista, jotka parantavat hyödykkeen tulo- tai palveluntuottamiskykyä alkupeäistä suuremmaksi, on investointisuunnitelmassa esitettävä sopimukset (liite 2). Investointisuunnitelmaan sisällytetään sopimuksen arvo.

Näiden lisäksi investointisuunnitelmassa tulee esittää esim. toimitilojen ja sopimusten suunnitellut luovutukset. Investoinnin käsitys on siis laajempi, kuin sen pelkkä kirjanpidollinen tulkinta, kun myös investointeja vastaavat sopimukset sisällytetään suunnitelmaan.

Ensimmäinen investointisuunnitelma (koskien vuosia 2023 - 2026)

Poikkeusaikataulu (voimaanpanolaki)

Kevät/ kesä 2022	Alustava arvio lainanottovaltuudesta vuodelle 2023 on saatu 2.6.2022. Valtioneuvosto päättäneen vuoden 2023 lainanottovaltuuksista kesäkuussa.
Kevät 2022	Investointisuunnitelmaa varten tarvittavat tiedot pyydetty HVA:lle
Kesä 2022	Investointitietojen kokoaminen
Elokuu 2022	Hyvinvointialueen investointisuunnitelma valmis
Syyskuu 2022	Hyvinvointialueen hyväksyntä investointisuunnitelmalle
1.10.2022 mennessä	Investointisuunnitelma toimitettava ministeriöille
Marraskuu 2022	Ensimmäiset ohjausneuvottelut ministeriöiden ja hyvinvointialueen välillä
31.12.2022	Hyvinvointialueiden on päätettävä talousarvionsa ml. investoinnit
31.12.2022	Investointisuunnitelma on hyväksyttävä

Esimerkki, vuoden 2024 investointisuunnitelman tiivistelmästä:

(sote ja pelastustoimi erikseen)

	2024	2025	2026	2027	yht.
Pysyvät vastaavat					
Rakennukset					
Laite- ja kalustohankinnat					
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet					
Muut investoinnit					
Investointeja vastaavat sopimukset					
Rakennukset					
Laite- ja kalustohankinnat					
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet					
Muut investoinnit					
Omaisuuksien luovutukset					
Rakennukset					
Laite- ja kalustohankinnat					
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet					
Muut investoinnit					
Investointituet					

Ensimmäinen vuosi 2024 on sitova, loput vuodet 2025-2027 ovat indikatiivisia.

Esimerkki, investointien rahoitus:

(hyvinvointialue yhteensä)

	2024	2025	2026	2027	yht.
Toiminnan rahavirta					
(=vuosikate + tulo-rahoituksen korjauserät + satunnaiset erät)					
Investointien rahavirta					
Investointimenot					
Rahoitusosuudet investointimenoihin					
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot					
Lainakannan muutos					
Rahavarojen muutos					

3.2.1 Lainanottovaltuus

Hyvinvointialueiden rahoitus tulee alkuvaiheessa perustumaan yleiskatteelliseen valtion rahoitukseen. Valtio kantaa viimekätisen vastuun hyvinvointialueiden rahoituksen riittävydestä. Tästä syystä hyvinvointialueilla ei voi olla itsenäistä oikeutta pitkäaikaiseen

lainanottoon. Hyvinvointialueiden investointeja rajoittaa valtioneuvoston vahvistama lainanottovaltuus. (Opas investointisuunnitelman laatimiseksi, s. 2)

Hyvinvointialueen on vuosittain laadittava investointisuunnitelma seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavista investoinneista ja investointeja vastaavista sopimuksista sekä niiden rahoituksista. Investointeja voidaan rahoittaa tulorahoituksella, kertyneillä rahavaroilla sekä lainanottovaltuuden mukaisesti pitkäaikaisella lainalla. Lainanottovaltuus määritellään laskennallisesti lainanhoitokykyyn perustuen. Siihen vaikuttaa myös aiemmin nostettujen lainojen jäljellä oleva määrä. Valtioneuvosto vahvistaa jokaiselle hyvinvointialueelle vuosittain valtuuden pitkäaikaisen lainan ottamiselle. Valtioneuvosto päättäneen vuoden 2023 lainanottovaltuuksista kesäkuussa 2022. (Valtiovarainministeriön lainanottovaltuus 2023)

Nostoja lainanottovaltuudesta

Lainanottovaltuus perustuu kykyyn selviytyä lainojen hoidosta

Hyvinvointialueen enimmäislainamäärä lasketaan tulorahoitusta kuvaavan vuosikatteen perusteella. Lainanottovaltuus saadaan, kun enimmäislainamäärästä vähennetään olemassa oleva lainamäärä.

Laskennallisesti määriteltyä lainanottovaltuutta voidaan muuttaa

Valtioneuvosto voi muuttaa lainanottovaltuutta, jos hyvinvointialueen investointitarve on välttämätön laissa säädettyjen palvelujen turvaamiseksi.

Lainanottovaltuutta voi käyttää usean tilikauden aikana

Lainanottovaltuus määritellään vuosittain. Hyvinvointialue voi kuitenkin käyttää lainanottovaltuutta useana vuotena, jos se toteuttaa investoinnin usean vuoden aikana.

Lainanottovaltuus koskee vain uusia lainoja

Hyvinvointialueiden lainanottovaltuus koskee vain hyvinvointialueiden ottamia uusia lainoja, ei kuntayhtymiltä hyvinvointialueille siirtyviä olemassa olevia lainoja tai niiden uusimista.

Enimmäislainamäärän laskeminen

Laskennallinen lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja summa jaetaan korkokulujen ja laskennallisten lainalyhennysten summalla. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla taseen lainamäärä kymmenellä. Lainanottovaltuuden määrää laskettaessa laskennallisen lainanhoitokatteen arvo on yksi. (Valtiovarainministeriön lainanottovaltuus 2023)

- Kaavan muodossa esitettynä:
(Vuosikate + Korkomenot) / (Lainamäärä/10 + Korkomenot) ≥ 1.
- Kaava supistuu muotoon:
Lainamäärä ≤ 10 * Vuosikate.

Voimaanpanolain mukaan hyvinvointialueen lainanottovaltuus vuodelle 2023 määritellään hyvinvointialueelle siirtyvien sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymien vuoden 2021 tilinpäätöksen tietojen ja vuoden 2022 talousarvion tietojen perusteella. HUS-yhtymän lainanottovaltuus määritellään vastaavilla tiedoilla.

Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin laskennallisen vuosikatteen määrästä on erotettu HUS-yhtymälle 37%, joka vastaa erikoissairaanhoidon osuutta kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen nettokustannuksista vuonna 2020. Lopullinen HUS-yhtymän prosentuaalinen osuus tarkennetaan valtiovarainministeriöltä myöhemmässä vaiheessa. Laskennallinen vuosikate hyvinvointialueilla on 4,1%.

Valtiovarainministeriön alustava arvio lainanottovaltuudesta vuodelle 2023:

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen lainanottovaltuus

Valtion rahoitus	358 994 935
Arvioitu vuosikate (4,1 % · 63 %)	9 272 839
Enimmäislainamäärä (10 · vuosikate)	92 728 392
Lainakanta 31.12.2022	
lainakanta 31.12.2021	3 815 850,37
pitkäaikaisten lainojen nostot 2022	292 160
pitkäaikaisten lainojen lyhennykset 2022	- 299 658
lyhytaikaisten lainojen muutos	0
	3 808 352
Lainanottovaltuus (enimmäislainamäärä – lainakanta 31.12.2022)	88 920 039

Lainanottovaltuudet lasketaan vuosittain uudelleen. Myöhempien vuosien lainanottovaltuus voi poiketa olennaisesti vuoden 2023 valtuudesta, sillä vuoden 2023 lainanottovaltuus on laskettu keskimääräisen vuosikateprosentin perusteella. Toteutuva vuosikate voi poiketa keskimääräisestä. On myös huomioitava, että kaikki nostettavat lainat otetaan huomioon tulevien vuosien lainanottovaltuuden määrissä, ja lainanottokyky voi muuttua. Uudellamaalla hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän välinen laskutus vaikuttaa merkittävästi siihen, millaisiksi lainanottovaltuudet muodostuvat.

Lainanottovaltuudella on tarkoitus varmistaa, että hyvinvointialue suunnittelee investoinnit taloudellisesti kestäväksi siten, että niihin käytettävissä oleva rahoitus riittää ja että

hyvinvointialuediden laajoja investointeja koskevat hankkeet suunnitellaan valtakunnallisten strategisten tavoitteiden mukaisesti ja kustannusvaikuttaavasti huomioiden muiden hyvinvointialueiden vastaavat suunnitelmat sekä väestön palvelutarpeet. (Opas investointisuunnitelman laadintaan, s.2)

3.3 Toimintasuunnitelman laatiminen

Itä-Uusimaan toimintasuunnitelmat laaditaan syksyllä 2022 palvelutuotannon johdon aloittaessa tehtävissään.

3.4 Käyttösuunnitelman laatiminen

Hyväksytyn talousarvion pohjalta laaditaan 31.12.2022 mennessä käyttösuunnitelma, jossa tarkennetaan talousarvion suunnittelu kustannuspaikka- ja tilitasoille.

Hallintosäännön 76§ mukaan aluehallitus ja lautakunnat hyväksyvät talousarvioon perustuvan käyttösuunnitelmansa.

3.5 Sitovat tavoitteet ja tulostavoitteet hyvinvointialueen tasolla

Taloussuunnitelmakauden 2023–2025 tavoitteeksi asetetaan kustannuskurin ylläpitämistä sekä pysyvien rakenteellisten, tuottavuutta parantavien ja kustannuksia alentavien ratkaisujen löytäminen siten, että hyvinvointialueen talous on terveellä pohjalla ja tasapainoinen.

Aluevaltuusto päättää talousarviosta, ja määrittelee, mitkä ovat aluevaltuuston sitovina hyväksymät toiminnan tavoitteet (Hallintosääntö 78 §). Aluevaltuusto antaa talousarvion noudattamista koskevat määräykset siitä, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat hyvinvointialueen viranomaisia.

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen erikoissairaanhoidon palvelut toteutetaan HUS-yhtymän ja osittain Kymsoten tuottamina. Valtio ei osoita HUS-yhtymälle suoraa kehysrahoitusta, vaan HUS-yhtymän jäsenet vastaavat yhtymän tehtävien rahoituksesta HUS-yhtymän perussopimuksessa, hallintosäännössä ja talousarviossa sovitulla tavalla. HUS-yhtymän talousarvio perustuu yhdessä jäsenten kanssa valmisteltuun raamiin, josta päättää HUS-yhtymäkokous. Kunkin jäsenen maksuosuudet tasataan tilikauden lopussa toteutuneen käytön mukaisesti.

Hyvinvointialueen sitovat tavoitteet aluevaltuustoon nähden:

- Rahoitus riittää kattamaan myös rahoituskulut ja poistot
- Suunnitelmakaudella poistotason on oltava realistinen ja suhteessa vuosikatteeseen
- Hyvinvointialueen tuloslaskelma on tasapainossa rahoituksen kanssa
- Toimialan sitovuustaso on toimintakate
- Investointiosa on investointisuunnitelman mukainen

Lähteet

[Laki hyvinvointialueesta 611/2021 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX ®](#)

<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210611#Pidm45949344970768>

[Laki sosiaali- ja terveydenhuollon... 612/2021 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX ®](#)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210612#Pidm45949344634432>

[Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX ®](#)

<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210613#Pidm45949345584224>

[Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta 617/2021 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX ®](#)

<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210617>

[Itä-Uusimaan hyvinvointialue - Hallintosäätö](#)

<https://www.porvoo.fi/app/uploads/sites/10/2022/04/Hallintosaanto-hyvaksytty-8.3.2022.pdf>

Valtioneuvosto 10.11.2021 - Opas hyvinvointialueiden investointisuunnitelman laadintaan

Valtiovarainministeriö – Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen lainanottovaltuus 2023

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, Talousarvion laadintaohje 18.5.2022

Pirkanmaan TA23 suunnitteluohje

LIITE 1. Etenemissuunnitelma

LIITE 2. Opas investointien laatimiseen